HANDLEIDING

TOT HET

LEESONDERRICHT

AAN NIET-EUROPEESCHE MILITAIREN

TEN GEBRUIKE BIJ

KORPS- EN KADERSCHOLEN

DOOR

P. VAN LAWICK VAN PABST

Oud-Directeur van de Kaderschool bij het 2e Depot-bataljon

VI :-
301

BATAVIA. — G. KOLFF & Co
1895

21 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 987/PN-Museum/2010
SIB - ID : 0010-32046760
ITEM - ID : 0209077098
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

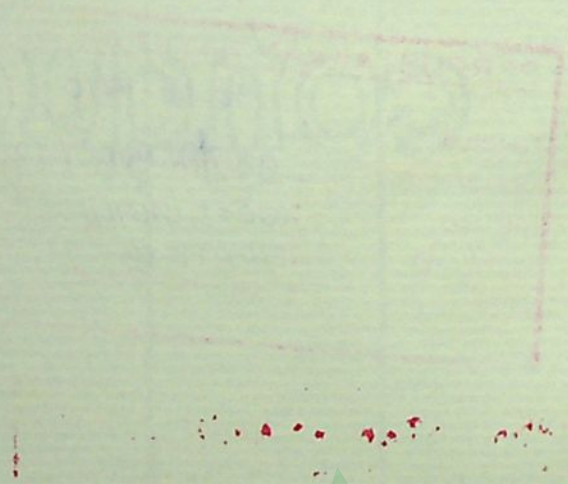

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI, 307

HANDLEIDING

TOT HET

LIEFONDERRICHT

AAN NIET-EUROPEESCHE MILITAIREN

TEN GEBRUIKE BIJ

KORPS- EN KADERSCHOLEN

DOOR

P. VAN LAWICK VAN PABST

Oud-Directeur van de Kaderschool bij het 2e Depot-bataljon

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

BATAVIA. — G. KOLFF & Co

1895

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW

STOOMDRUKKERIJ VAN G. KOLFF & CO. TE BATAVIA.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORBERICHT.

Gedurende een zestal jaren, dat ik aan het hoofd stond van de Kaderschool bij het 2e Depot-bataljon, ondervond ik meermalen de moeilijkheid om aan niet-Europeesche militairen het lezen te leeren.

De bestaande boekjes voor maleisch leesonderricht, voor kinderen samengesteld, vond ik voor soldaten minder geschikt. Maar vooral lag de moeilijkheid bij de onderwijzers zelven, die niet daarvoor opgeleid, met weinig oordeel te werk gingen en geen tact hadden om vooral aan eerstbeginnenden de koppeling van klinkers en medeklinkers te leeren.

Om daarin te gemoet te komen, stelde ik een kleine handleiding samen, waarin ik, rekening houdende met het natuurlijk begripsvermogen van leerlingen die de kinderjaren al lang achter den rug hebben, vlugger de verschillende phasen van het leesonderricht doorliep, dan zulks gewoonlijk in de kinder-leerboeken het geval is. Woorden en zinnen koos ik voor een groot deel uit de militaire wereld en aan den onderwijzer gaf ik de wijze aan, hoe hij te werk moest gaan.

Wanneer de inlandsche scholier dit bundeltje met vrucht heeft doorgewerkt, dan is de groote moeilijkheid van het leesonderricht overwonnen, en kan men veel overlaten aan eigen oefening.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Mijne handleiding is verre van volledig. Mannen van het vak zullen er wellicht vele gebreken in vinden. Om er geen te groote uitbreiding aan te geven is veel weggelaten, wat de scholier nog dient te weten, om alles te kunnen lezen, vooral onze reglementen en dienstvoorschriften, waarin hollandsche woorden voorkomen met *oo*, *ie*, *z*, *sch*, *str*, *cht*, *nt*, enz.

Ik heb mij dan ook niet voorgesteld een *volledige* handleiding tot leesonderricht te geven, maar alleen een wegwijzer voor onderofficieren, die belast zijn met het leesonderricht aan *eerstbeginnenden*.

Zoo opgevat, kan dit boekje zijn nut hebben.

P. VAN LAWICK VAN PABST,

Oud-Directeur van de Kaderschool bij het 2e Depot-bataljon.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ 1.

LANGE KLANKEN.

Schrijf op het bord de letters: *a*, *e*, *i*, *o*, *oe*.

Laat de scholieren die letters naschrijven op hunne leien.

Spreek die letters uit, zooals ze klinken in de woorden **a**boe, **e**kor, **i**toe, **o**rang, **oe**tan, en laat dat ook doen door de scholieren.

---

§ 2.

MEDEKLINKERS IN NIET-GESLOTEN LETTERGREPEN.

Schrijf op het bord de letter *r*.

Laat den scholier die naschrijven.

Spreek die letter toonloos uit en laat dat ook door den scholier doen.

Schrijf daarna op het bord de verbinding *ra*, laat den scholier dat naschrijven, spreek die verbinding uit, eerst de *r* en de *a* duidelijk van elkaar gescheiden, daarna vlugger na elkaar en eindelijk in elkaar vloeiend. De scholier volgt den onderwijzer daarin na.

Op gelijke wijze handelt men met de verbindingen *re*, *ri*, *ro*, *roe*.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Op gelijke wijze leert men nu den scholier het uitspreken van de verbindingen die hier volgen.

Men beginne met de *r*, *s* en *h*, omdat het uitspreken van de verbindingen der verschillende klanken met *die* medeklinkers gemakkelijker begrepen wordt dan de verbindingen met de andere medeklinkers.

De onderwijzer moet op één dag niet te veel medeklinkers laten leeren, daar de scholier dan in de war raakt.

Laat goed uitkomen het verschil in uitspraak tusschen *b* en *p*, *d* en *t*, *k* en *g*.

ra	*re*	*ri*	*ro*	*roe*
sa	*se*	*si*	*so*	*soe*
ha	*he*	*hi*	*ho*	*hoe*
ba	*be*	*bi*	*bo*	*boe*
pa	*pe*	*pi*	*po*	*poe*
da	*de*	*di*	*do*	*doe*
ta	*te*	*ti*	*to*	*toe*
ka	*ke*	*ki*	*ko*	*koe*
ga *	*ge* *	*gi* *	*go* *	*goe* *
la	*le*	*li*	*lo*	*loe*
ja	*je*	*ji*	*jo*	*joe*
ma	*me*	*mi*	*mo*	*moe*
na	*ne*	*ni*	*no*	*noe*
wa	*we*	*wi*	*wo*	*woe*
fa	*fe*	*fi*	*fo*	*foe*
tja	*tje*	*tji*	*tjo*	*tjoe*

(*) De *g* uit te spreken als in het fransche woord *gant*.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dja	*dje*	*dji*	*djo*	*djoe*
nja	*nje*	*nji*	*njo*	*njoe*
nga	*nge*	*ngi*	*ngo*	*ngoe*

---

§ 3.

LEESOEFENING VAN WOORDEN MET NIET-GESLOTEN LETTERGREPEN.

Men late den scholier voorloopig alleen het *cursieve* schrift lezen. Slechts ter loops vestige men zijn aandacht op de drukletters. Van lieverlede leert hij ze van zelf onderscheiden.

ba-pa	*ba-toe*	*doe-koe*
ba-pa	ba-toe	doe-koe
ka-joe	*ma-na*	*sa-pi*
ka-joe	ma-na	sa-pi
me-dja	*tji-na*	*koe-koe*
me-dja	tji-na	koe-koe
bi-roe	*to-ko*	*goe-na*
bi-roe	to-ko	goe-na
tjoe-ma	*ta-be*	*dja-ti*
tjoe-ma	ta-be	dja-ti

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mi-na	*koe-da*	*ti-ga*
mi-na	koe-da	ti-ga
sa-toe	*ba-bi*	*njo-nja*
sa-toe	ba-bi	njo-nja
goe-la	*si-toe*	*ba-roe*
goe-la	si-toe	ba-roe
ha-dji	*ba-wa*	*dja-ga*
ha-dji	ba-wa	dja-ga
si-njo	*doe-wa*	*tja-be*
si-njo	doe-wa	tja-be
fa-ta	*ti-da*	*koe-li*
fa-ta	ti-da	koe-li
toe-djoe	*sa-ma*	*nga-di*
toe-djoe	sa-ma	nga-di
la-boe	*nja-nji*	*ri-boe*
la-boe	nja-nji	ri-boe
moe-ra	*ke-djoe*	*goe-wa*
moe-ra	ke-djoe	goe-wa

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ngi-loe	*ka-tja*	*la-gi*
ngi-loe	ka-tja	la-gi
la-boe	*ma-ta*	*tjoe-ka*
la-boe	ma-ta	tjoe-ka
goe-ri	*ha-ri*	*nja-hi*
goe-ri	ha-ri	nja-hi
boe-koe	*dja-di*	*ra-toe*
boe-koe	dja-di	ra-toe
tjoe-tji	*ta-nja*	*loe-ka*
tjoe-tji	ta-nja	loe-ka
ta-hoe	*ko-we*	*soe-ngi*
ta-hoe	ko-we	soe-ngi
ro-da	*fa-na*	*wa-roe*
ro-da	fa-na	wa-roe
de-po	*bo-la*	*goe-roe*
de-po	bo-la	goe-roe
sa-ngo	*toe-wa*	*loe-pa*
sa-ngo	toe-wa	loe-pa

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ka-mi	*pi-so*	*djа-ri*
ka-mi	pi-so	dja-ri
dja-ga	*moe-la*	*ma-ki*
dja-ga	moe-la	ma-ki
na-di	*tjoe-ma*	*si-koe*
na-di	tjoe-ma	si-koe

---

§ 4.

MEDEKLINKERS MET GESLOTEN LETTERGREPEN.

Wanneer de scholier geen moeite meer heeft om de woorden in § 3 te lezen, dan eerst begint men hem de korte klanken te leeren uitspreken en gebruiken.

Men verklare den scholier dat de klinkers ook *anders* worden uitgesproken, dan hij tot nu toe geleerd heeft en late hem hooren het verschil der lange en korte klanken.

De korte *oe* klinkt als de lange *o*, maar kort afgebroken.

Aangezien de korte klanken in den regel voorkomen in gesloten lettergrepen, moet men bij de toepassing ervan, zulke lettergrepen gebruiken.

Het kost eenige moeite om den eerstbeginnende een gesloten lettergreep te leeren uitspreken.

Men ga daartoe op de volgende wijze te werk.

Schrijf op het bord *par*. Laat ook den scholier dat naschrijven op zijn lei. Spreek die verbinding uit, eerst

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

pa (kort) en *r* duidelijk van elkaar gescheiden, daarna vlugger na elkaar en eindelijk in elkaar vloeiend. De scholier volgt den onderwijzer daarin na.

Evenzoo handelt men met de verbindingen *pe r*, *pi r*, *po r*, *poe r*.

Op gelijke wijze leert men nu den scholier het uitspreken van de verbindingen, die hier volgen. Denk er aan, dat alle klanken hier kort zijn en de klinkers dus uitgesproken moeten worden, zooals ze klinken in t**a**mp**a**t, d**e**ssa, poh**o**n, m**a**mp**i**r, boent**oe**t.

pa r	*ke s*	*li f*
pa r	ke s	li f
bo t	*tòe n*	*da n*
bo t	toe n	da n
te k	*si p*	*tjo r*
te k	si p	tjo r
boe ng	*na m*	*dje r*
boe ng	na m	dje r
ngi s	*lo r*	*doe k*
ngi s	lo r	doe k
ta p	*de ng*	*fi r*
ta p	de ng	fi r

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

so p	*moe r*	*ma n*
so p	moe r	ma n
ge r	*pi t*	*do l*
ge r	pi t	do l
toe s	*wa r*	*se n*
toe s	wa r	se n
ti ng	*nj ol*	*boe t*
ti ng	nj ol	boe t
ja p	*se p*	*di s*
ja p	se p	di s
to s	*doe p*	*ma m*
to s	doe p	ma m
nje t	*ki r*	*no m*
nje t	ki r	no m
roe f	*ta n*	*de s*
roe f	ta n	de s
ngi n	*ho n*	*goe t*
ngi n	ho n	goe t

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

la m	*me s*	*ki l*
la m	me s	ki l
mo n	*joe r*	*pa ng*
mo n	joe r	pa ng
te s	*wi s*	*to t*
te s	wi s	to t
koe n	*sa k*	*tje l*
koe n	sa k	tje l
mi t	*bo n*	*roe s*
mi t	bo n	roe s
dja s	*re t*	*si m*
dja s	re t	si m
po ng	*loe p*	*tja ng*
po ng	loe p	tja ng

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ 5.

LEESOEFENINGEN VAN WOORDEN MET GESLOTEN EN NIET-GESLOTEN LETTERGREPEN.

tam-pat	*des-sa*	*po-hon*
kor-na	ba-dan	ka-tjang
tang-si	*goe-dang*	*koe-soet*
toe-lis	tjang-kir	nas-si
sa-joer	*hoe-djan*	*mon-njet*
doe-koen	ka-fir	ma-tjan
hoe-roef	*kap-mes*	*ti-doer*
kam-pong	da-ging	pa-nas
di-ngin	*toe-roet*	*ka-lif*
nja-man	lam-poe	kar-toe
mam-pir	*gam-pang*	*toe-wan*
djang-goet	wa-kil	toe-mit
fi-kir	*sak-si*	*mi-noem*
ngi-joeng	ka-win	da-poer

---

§ 6.

LEESOEFENING ALS IN § 5 IN ZINNEN MET HOOFDLETTERS.

Ma-ri si-ni koe-li.
I-ni ha-ri hoe-djan sa-dja.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Sa-pa toe-lis soe-rat i-ni?
Dja-ngan mi-noem a-jer kali.
O-rang oe-tan a-da di rim-boe.
Di wa-rong a-da pi-sang go-reng.
Kom-man-dan dja-ga toe-toep pin-toe.
Lit-nan pang-gil sol-da-doe i-toe.
Toe-wan kap-ten min-ta soe-rat.
Sa-ja ba-roe poe-lang di tang-si.
Toe-kang tjoe-koer pot-tong ram-boet.
Ma-kan nas-si sa-ma sa-joer.

---

§ 7.

DE TOONLOOZE e EN a.

In vele woorden zijn de *e* en de *a* toonloos, zoowel in gesloten als in niet-gesloten lettergrepen. Soms wordt dat aangeduid door een ˘ op die klinkers te plaatsen, zooals in de volgende woorden:

bĕ-toel	*sĕ-kali*	*da-păt*
mĕs-ti	dĕ-ri	sĕr-san
i-ngăt	*bĕ-sar*	*ka-dĕr*
kă-pa-la	bĕ-la-kang	sĕ-nap-han

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ 8.

DE k, h EN q OP HET EIND VAN EEN WOORD.

De *k* op het eind van een woord wordt duidelijk uitgesproken, b.v. in *ta rik*. De *h* op het eind van een woord wordt in het geheel niet uitgesproken, maar de klinker die er vóór staat, klinkt als een lange klinker, die kort wordt afgebroken, b.v. in *roe-mah*, *bo-leh*, *poe-tih*.

Op het eind van een woord treft men dikwijls *q* aan, die als de *k* wordt uitgesproken, maar zeer flauw, b.v. in *doe-doeq*, *ma-soq*, *goen-diq*.

---

§ 9.

LEESOEFENING.

Sa-toe pĕ-lo-ton a-da doe-wa sek-si.
Pang-gil a-dji-dan pi-ket.
A-pa soe-dah boe-ni ap-pel?
Toe-roen-kăn sĕ-nap-han-moe.
Dja-ngan li-hat ki-ri ka-nan.
Ha-ri loe-sa sa-ja ma-soeq dja-ga.
Ma-lăm ba-ik, so-bat!
Kĕ-na-pa ko-we ti-da bĕr-di-ri di-am?
Ba-rang-ka-li nan-ti a-da hoe-djan.
La-in nĕ-gĕ-ri, la-in a-dat.
Gan-ti-lah lĕ-kas pa-ke-jan ba-sah.
Sa-pa bi-sa na-ik di a-tas gĕn-teng?

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kom-pĕ-ni mĕm-ba-ris di ta-nah la-pan.
Ma-djoe-kăn ka-ki-moe sĕ-di-kit.
A-pa sĕ-bab lit-nan pang-gil sa-ja?
Doe-doeq sĕ-bĕn-tar sa-dja.
Kă-ma-rin ma-lăm gĕ-lap tĕr-la-loe.
Boe-ka ka să-bĕ-lah ka-nan.
Nas-si soe-dah ham-pir ma-tĕng.
Poe-koel am-pat ki-ta kom-ba-li.
Be-soq pa-gi sa-ja bo-leh kă-loe-war.
Pi-lih bam-boe jang pen-deq.

---

§ 10.

KOPPELING VAN TWEE MEDEKLINKERS.

Dikwijls ziet men de verbindingen *br*, *bl*, *kr*, *kl*, *tr*, *pl* en soortgelijke.

De onderwijzer verklare den scholier, dat hij die verbindingen moet uitspreken, alsof er achter den eersten medeklinker een toonlooze *e* staat, maar zeer kort, en make hem dat op de volgende wijze aanschouwelijk:

bra-nie	spreek uit:	*bĕ-ra-ni*
blan-da	„ „	bĕ-lan-da.
kra-boe	„ „	*kĕ-ra-boe*
klon-tong	„ „	kĕ-lon-tong.
tra-da	„ „	*tĕ-ra-da.*
pla-han	„ „	pĕ-la-han.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Vestig daarna de aandacht van den scholier op de verbinding *ch*, uit te spreken als *k*, b. v.:

cha-bar spreek uit: *ka-bar*

---

§ 11.

DE c EN DE v.

Maak den scholier opmerkzaam op het gebruik van de *c* in plaats van de *k*, b. v.

com-pĕ-ni in plaats van kom-pĕ-ni.

Nog wijze men den scholier op de letter *v*, die alleen in hollandsche woorden voorkomt en dezelfde uitspraak heeft als de *f*, b.v. in *bi-vak*.

Het is onbegonnen werk, den inlander het verschil in uitspraak te willen leeren tusschen de *f* en de *v*.

---

§ 12.

LEESOEFENING.

Dja-lan pla-han sa-dja.
Foe-rir blan-da bra-ni sĕ-ka-li.
Tji-na klon-tong djoe-wal klam-boe.
Cha-bar a-pa a-da dĕ-ri moe-soeh?
Ki-ta tra-da soe-ka ma-kan tĕ-lor.
Li-hat troes ka-moe-ka.
Bi-vak com-pĕ-ni di lang-gar o-leh moe-soeh.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Pra-hoe i-toe ma-oe bĕ-la-jar.
Bra-pa har-ga-nja kra-boe i-ni?
Dja-lan di bla-kang tĕ-măn-moe.
Sa-pa dja-di com-man-dan dja-ga?

---

§ 13.

UITZONDERINGEN OP DE REGELS BETREFFENDE DE LANGE EN KORTE KLANKEN.

Niet altijd zijn de klanken lang in open, en kort in gesloten lettergrepen. Waar van dien regel wordt afgeweken, ziet men dikwijls een ' of ` op den klinker geplaatst, hetgeen ook wel gebeurt op de *e*, om te doen uitkomen dat zij niet toonloos is. De onderwijzer moet dat den scholier door eenige voorbeelden duidelijk maken, waartoe hij de volgende woorden op het bord schrijft en uitspreekt:

kò-tor	*tjè-tèq*	*bé-kin*
gò-soq	pé-gang	pò-tong
lé-bar	*me-nèm-baq*	*tjè-pèr*

Dikwijls ziet men in lettergrepen, waarin een lange *e* klank voorkomt, de *e* gevolgd door een *i* of *j*. Licht den scholier in, dat die *i* of *j* alleen dient om aan te duiden dat de voorafgaande *e* lang is. Schrijf op het bord en spreek uit de woorden:

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

ban-dei-ra *sam-pei* *an-tei-ro*
da-mej pa-kej ra-mei.

---

§ 14.

DE CIJFERS EN HET VERDUBBELINGS-TEEKEN.

Schrijf op het bord de cijfers 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9, laat ze door den scholier naschrijven en verklaar de beteekenis er van.

De onderwijzer zal ten slotte den scholier mededeelen, dat een klein cijfertje 2 soms achter een woord wordt geplaatst, waarmee te kennen wordt gegeven, dat het woord 2 maal achter elkaar moet uitgesproken worden b.v.:

ba-ik^2 lees: *ba-ik ba-ik.*

---

§ 15.

LEESOEFENING.

A-pa ko-wé soe-dah ta-ri-ma ga-dji-moe?

Gò-soq sĕ-nap-han dĕ-ngăn lap gĕ-moq.

Soe-roeh sol-da-doe bĕr-di-ri bĕr-djè-djèr.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Ti-da sa-toe o-rang bo-leh pe-gi dĕ-ri dja-ga, sĕ-bĕ-lom-nja da-păt pĕr-mi-si.

Tja-ri kă-tra-ngan dĕ-ri tăm-pat-nja moe-soeh.

Dĕ-ngar pa-da com-man-do-nja sĕr-san ma-jor.

Sol-da-doe cor-vé ba-roe pi-koel a-jèr.

Dja-ngan ò-mong[2], ka-loe a-da kĕr-dja.

Ba-tal-jon bé-soq ka-loe-war de-ngan mĕm-ba-wa ban-dei-ra.

Moe-sik nan-ti mĕ-noe-roet djoe-ga.

Toen-djoeq hor-mat pa-da si-ja-pa[2], jang lè-bih bĕ-sar pang-kat-nja.

Dja-ga ba-ik[2], dja-ngan sam-pei ko-wé loe-pa pĕ-nga-dja-ran i-ni.

Lagi 7 hari ki-ta bĕr-ang-kat ka nĕ-gĕ-ri A-tjeh.

2 sa-ma 5 dja-di 7; di-am-bil 4, ting-gal 3.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

B
I 96

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA